

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1. แนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาในครั้งนี้ใช้แนวความคิดทฤษฎี ดังต่อไปนี้มาสร้างเป็นกรอบเชิงอธิบาย ได้แก่ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Political Participation Theory) ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด (Deterministic Theory) ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล(Consciously Rational Theory) และทฤษฎีระบบ (Systems Theory)

2.1.1. ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง นั้นถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งของระบอบการเมืองการปกครองที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม ที่ถือว่าประชาชนทั้งปวงในสังคมมีอิสระที่จะร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การบริหาร และการปกครองประเทศ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศประชาธิปไตย นับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐจะต้องให้หลักประกันในสิทธิและ เสรีภาพของประชาชนในการแสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน และภายในขอบเขตของกฎหมาย ที่สำคัญยิ่งก็คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐและตัวผู้บริหารหรือรัฐบาลได้ตามความต้องการของตน จึงนับเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริงซึ่งแตกต่างจากการที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศเผด็จการที่มักเป็นเพียงรูปแบบและเป็นไปเพื่อสนับสนุนระบบการเมืองหรือสอดคล้องตามเจตจำนงของผู้บริหารหรือรัฐบาลเป็นสำคัญ (จรรยา สุภาพ, 2529 : 343-345 อ้างถึงในอัศวินเมศวร์ ทองนวล, 2529 : 35)

Herbert McClosky (1968 : 252-253) ได้อธิบายถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองว่า คือการกระทำโดยความสมัครใจของสมาชิกในสังคมเพื่อมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ปกครอง และการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อม กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การร่วมชุมนุมทางการเมือง การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง

เมืองและการติดต่อสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ลักษณะของความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังพิจารณาได้จากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ การช่วยเขียนคำปราศรัยในการหาเสียง การรณรงค์หาเสียง การแข่งขันกันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ เช่นการเสียภาษี การเป็นทหาร และหน้าที่ด้านตุลาการ (อ้างถึงในอัครเมศวร์ ทองนวล, 2529 : 35)

Samuel P. Huntington and John M. Nelson (1976 : 4-7) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นกิจกรรมของประชาชนแต่ละบุคคลที่มุ่งหมายเพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดย Huntington ได้พิจารณาแง่มุมที่สำคัญของความหมายนี้ และกำหนดขอบเขตความหมายชัดเจนขึ้นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น หมายถึงเฉพาะการกระทำ (ไม่รวมถึงทัศนคติ) เป็นการกระทำของผู้มีส่วนร่วมที่เป็นประชาชนธรรมดา ซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนธรรมดานั้น จะมีลักษณะเป็นช่วง ๆ ไม่ต่อเนื่องกัน (Intermittent) เป็นกิจกรรมที่ไม่เต็มเวลา (Part-Time) และเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่น ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังหมายความเฉพาะการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลซึ่งเป็นผู้ที่มีความชอบธรรมในการตัดสินใจแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่า ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดในสังคม ไม่รวมถึงการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อกดดันหรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มอื่นๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล ทั้งนี้ไม่ว่ากิจกรรมหรือการกระทำนั้นจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ ก็ถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเป็นไปด้วยความสำนึกของตนเอง หรือถูกชักจูงระดมพลังให้เข้าร่วมก็ได้ (อ้างถึงในอัครเมศวร์ ทองนวล, 2529 : 35)

Lester W. Milbrath (1965 : 18,21) ได้จัดเรียงลำดับความสำคัญของระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางการเมืองจากน้อยไปหามาก 14 รายการ ดังนี้

1. การที่บุคคลสนองตอบต่อสิ่งเร้าทางการเมือง
2. การที่บุคคลลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
3. การที่บุคคลอภิปรายถกเถียงทางการเมือง
4. การที่บุคคลพยายามพูดจาชักชวนให้ผู้อื่นไปออกเสียงเลือกตั้ง
5. การที่บุคคลติดเครื่องหมายหรือแผ่นป้ายโฆษณาหาเสียง
6. การที่บุคคลติดต่อเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมือง
7. การที่บุคคลช่วยเหลือทางการเงินแก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. การที่บุคคลเข้าร่วมในการประชุมทางการเมือง

9. การที่บุคคลสละเวลาเพื่อช่วยหาเสียงเลือกตั้ง
10. การที่บุคคลเป็นสมาชิกผู้กระตือรือร้นของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง
11. การที่บุคคลเข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการกลางของพรรคการเมือง
12. การที่บุคคลช่วยหาทุนให้พรรคการเมือง
13. การที่บุคคลเป็นผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง
14. การที่บุคคลได้รับเลือกเข้าดำรงตำแหน่งของรัฐและของพรรคการเมือง

นอกจากนี้ Milbrath พบว่า มีประชาชนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน กล่าวคือ ผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง ช่วยหาเสียงเลือกตั้งและเข้าร่วมปะทะสังสรรค์ทางการเมืองมีเพียงร้อยละ 4-5 ผู้ที่บริจาคเงินช่วยเหลือพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งมีประมาณร้อยละ 10 ผู้ที่ติดต่อกับนักการเมืองด้านใดด้านหนึ่งมีร้อยละ 13 ผู้ช่วยติดแผ่นป้ายโฆษณาหาเสียงมีร้อยละ 15 ผู้ที่พูดจาชักชวนผู้อื่นให้ไปลงคะแนนแก่ผู้ที่ตนสนับสนุนมีร้อยละ 25-30 และผู้ที่สนใจและไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีประมาณร้อยละ 40-70 (อ้างถึงใน อัครเมศวร์ ทองนวล, 2529 : 41-42)

Lester W. Milbrath and M.L. GOEL (1977 : 11) ยังได้จัดประเภทของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรม ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ผู้ที่แยกตัวเอง (Apathetic) หมายถึงบุคคลที่ถอนตัวออกไปจากกระบวนการทางการเมืองซึ่งจำนวนประชากรวัยหนุ่มสาวทั้งหมดของสหรัฐอเมริกาไม่ถึง 1 ใน 3
2. ผู้ที่เฝ้ามอง (Spectator) หมายถึงบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองระดับต่ำ ในจำนวนประชากรวัยหนุ่มสาวทั้งหมดของสหรัฐอเมริกา จัดว่ามีบุคคลประเภทนี้อยู่ถึงร้อยละ 60
3. ผู้ที่เข้าร่วมต่อสู้ (Gladiator) หมายถึงบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน ซึ่งมีเพียงร้อยละ 5-7 เท่านั้น ของประชากรวัยหนุ่มสาวทั้งหมดของสหรัฐอเมริกา (อ้างถึงในอัครเมศวร์ ทองนวล, 2529 : 42)

ส่วน ฌรงค์ สินแสวัสดี (2522 : 10) ได้จัดระดับของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากน้อยไปหามาก ดังนี้

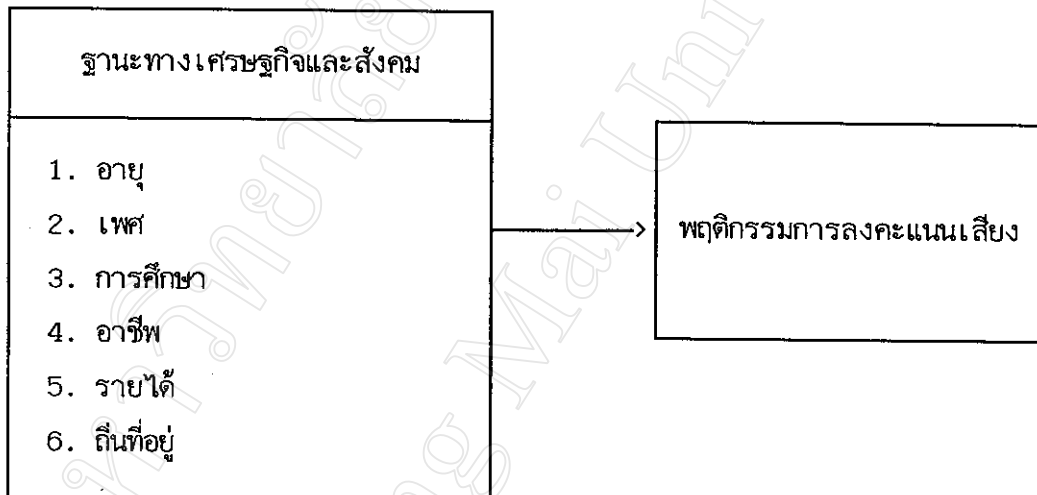
1. ไม่ไปลงคะแนนเสียง ไม่รู้ความเป็นไปทางการเมืองเลย
2. ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
3. เข้าร่วมโดยทางอ้อม เช่น อ่านหนังสือหรือดูโทรทัศน์ในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง

ถกเถียงปัญหาทางการเมือง ตัดกระดุมที่มีตราพรรคการเมือง

4. ช่วยในการโฆษณาหาเสียง เช่น ช่วยแจกใบปลิว ช่วยการวางแผนเลือกตั้ง
5. สมัครเข้ารับเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น
6. เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2.1.2. ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด (Deterministic Theory)

แผนภูมิที่ 1 แสดงทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง

เป็นการศึกษาที่เน้นความสำคัญของสถานภาพภูมิหลังของบุคคล เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัย (ปัจจัยทางสังคม) ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด (Deterministic Theory)

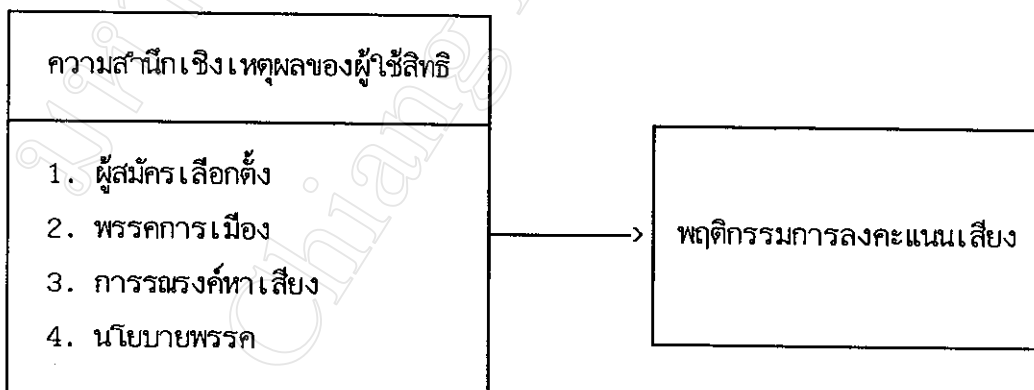
ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด ระบุว่า "ปัจจัยทางสังคมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง" ทฤษฎีดังกล่าวเสนอว่าปัจจัยทางสังคมอันเป็นภูมิหลังของบุคคลทั้งในระดับกว้างทั่วไปและเรื่อยลงมาจนถึงช่วงที่จะมีการตัดสินใจ มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (พรศักดิ์ พ่องแผ้ว, 2527 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์, 2528 : 121) ซึ่งแนวความคิดที่เป็นพื้นฐานของทฤษฎีนี้ได้แก่ "ตัวแบบแรงผลักดันทางสังคม" (Social Forces) ของ Paul f. lazarsfeld "ทฤษฎีสถาปนาม"

(Field Theory) ของนักจิตวิทยา Kurt Lewin กล่าวอีกนัยหนึ่งทฤษฎีประเภทนี้เป็นการเสนอ
 เจาะใจที่กำหนด " รูปแบบ " (Pattern) ของพฤติกรรม (Robert I. Golembiewski,
 William A. Welsh, and William J. Crotty, 1969 : 404-406 : พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว,
 2527 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์, 2528 : 129)
 ซึ่งไม่ได้มุ่งที่จะสรุปรวมเชิงนิรนัย (Deductive Generalization) ซึ่งหมายถึงการสรุปรวม
 จากกรณีศึกษาต่าง ๆ จำนวนมากหรือไม่ได้มุ่งที่จะทำนายพฤติกรรมในอนาคต หากให้ประโยชน์
 อย่างสำคัญในด้านการจัดตัวแปรอันหลากหลายที่เกี่ยวข้องกันในทางเศรษฐกิจสังคมให้เป็นระเบียบ

Charles E. Merriam and Harold F. Gosnell (1924) พบว่าผู้ที่มีฐานะทาง
 เศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะมีความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองตลอดจนพฤติกรรมทางการเมืองคล้าย
 คลึงกัน (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชา
 รัฐศาสตร์, 2528 : 120 - 121)

2.1.3. ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล (Consciously Rational Theory)

แผนภูมิที่ 2 แสดงทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง

เป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียง
 และนโยบายพรรค ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำนึกที่มีเหตุผลของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล เน้นที่ปฏิกิริยาของความสำนึกตรึงตรองของผู้ไปใช้สิทธิออก
 เสียงที่มีต่อการบริหารการเลือกตั้ง นโยบายของพรรค และสภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้งลักษณะดัง

กล่าวคล้ายกับกรอบความคิดเชิงเหตุผล (Rational Framework) ของผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เหมือนกับการตัดสินใจของผู้บริโภคในทางเศรษฐศาสตร์ (Anthony Downs, 1957 and V.O. Key, Jr., 1966 อ้างถึงในพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527 : 32)

เป็นที่น่าสังเกตว่า การศึกษาพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกาสมัยแรก (ค.ศ.1940-1950 เศษ) เน้นศึกษาอิทธิพลของความนิยมพรรคและอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นสำคัญ โดยให้ความสนใจปัจจัยอีกด้านหนึ่งคือด้านอิทธิพลของพรรคการเมือง และตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งน้อยมาก งานวิจัยหลังช่วง ค.ศ.1968 ได้หันมาให้ความสำคัญกับอิทธิพลของพรรคและตัวผู้สมัครอย่างกว้างขวางขึ้น (John H. Kessel, 1972 : 459-465 , 1976 อ้างถึงในพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527 : 33) เช่น การเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมของผู้นำพรรคกับปฏิกริยาสนองตอบของผู้ใช้สิทธิลงคะแนนเสียงบทบาทของผู้จัดการหาเสียง การแถลงนโยบายของพรรค เป็นต้น (Quoted in Gerald M. Pomper, 1968 อ้างถึงในพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527 : 33)

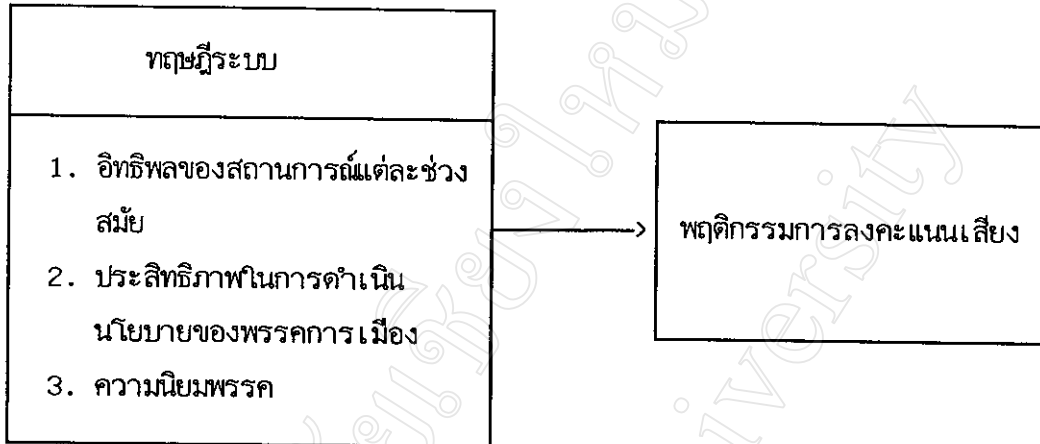
ต่อมา Key ได้ศึกษาเพิ่มเติม ในเรื่องทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล (Consciously Rational Theory) พบว่าผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะมองปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นตัวหลักโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะมองถึงการที่ตนเองมีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้นมาเป็นเพราะนักการเมืองหรือพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใดหรือนโยบายของพรรคการเมือง

การที่คนแต่ละคนมักจะมองว่า พรรคการเมืองที่ผ่านมาส่งเสริมให้เศรษฐกิจของส่วนรวมของประเทศหรือของตนเองดีขึ้นอย่างไร ในทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล จะบอกว่าถ้าคนคิดว่าพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาล หรือนักการเมืองสามารถตอบสนองความต้องการและส่งเสริมให้เกิดสภาพเศรษฐกิจส่วนบุคคลให้ดีขึ้น บุคคลผู้นั้นจะเลือกนักการเมืองนั้น

แต่ในทางตรงกันข้าม หากไม่มีการส่งเสริมให้เกิดสภาพเศรษฐกิจส่วนบุคคลให้ดีขึ้น บุคคลเหล่านั้นก็จะหาทางเลือกใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องของการวิเคราะห์เชิงนโยบายของผู้สมัคร ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งคนมักมองภาพดังกล่าวของทฤษฎีสำนึกเชิงเหตุผล แต่ Key มองปัจจัยใกล้ตัว ซึ่งเป็นตัวในการชี้ว่าคุณจะลงคะแนนเสียง จะวิเคราะห์จุดย่อยหรือปัจจัยใกล้ตัวที่เป็นรูปธรรมซึ่งจะมีผลมากกว่ามองปัจจัยไกลตัว (Harold D. Clarke, Marianne C. Stewart and Panu Sittiwong, 1994 : 6-7)

2.1.4. ทฤษฎีระบบ (Systems Theory)

แผนภูมิที่ 3 แสดงทฤษฎีระบบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียง

ทฤษฎีประเภทที่สี่ที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือ ทฤษฎีระบบ ข้อที่นำสังเกตก็คือ ถึงแม้ว่าทฤษฎีระบบจะเป็นที่นิยมในหมู่นักรัฐศาสตร์และนักสังคมศาสตร์ทั่วไปในปัจจุบัน แต่ก็ปรากฏว่ามีผู้นำไปใช้ในการศึกษาพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างจริงจังน้อยมาก (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527 : 34)

ในปี ค.ศ.1959 Talcott parson นักวิชาการที่มีชื่อเสียงเกี่ยวกับทฤษฎีระบบได้ศึกษาผลงานเรื่อง Voting ของ Bernard Berelson พบว่า การศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบความคิดของทฤษฎีระบบ (Eugene Burdick and Arthur j. Brodbeck, 1959 อ้างถึงใน พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527 : 34) ในผลงานอื่น ๆ ก็ได้มีการนำทฤษฎีระบบเข้าไปใช้ในการศึกษาพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งบ้างเหมือนกัน หากแต่ว่าไม่ได้เจาะจงอย่างชัดแจ้งว่าดำเนินการวิจัยไปตามกรอบของทฤษฎีระบบโดยตรงเท่านั้น เป็นต้นว่างานของนักวิจัยมหาวิทยาลัยมิชิแกน ได้ตั้งแนวความคิด " สภาพการลงคะแนนเสียงตามปกติ " (Normal Vote) ขึ้น การลงคะแนนเสียงตามปกติ คือ ความก้ำกึ่งของอิทธิพลจากปัจจัยความนิยมพรรคของทั้งสองพรรคใหญ่ที่มีต่อการเลือกตั้ง " หลังที่เกิดขึ้นเฉพาะช่วงสมัย " (Short-Term Forces) ก็เป็นอีกแนวความคิดหนึ่งที่ว่าทำให้ผลการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเบี่ยงเบนไปจากภาวะปกติ Angus Campbell, et al. ได้ระบุว่า การแข่งขันทางการเมืองของพรรคการเมืองในสหรัฐอเมริกา มีลักษณะเป็นสภาพหนึ่งที่เกิดขึ้นจากสภาวะสมดุล (Homeostatic) ของระบบ ซึ่งมีเสถียรภาพหรือมั่นคงในระดับต่าง ๆ กัน การขึ้นลงของอัตราการลงคะแนนเสียงและการเลือกพรรคใดพรรคนั้น ขึ้นอยู่กับส่วนผลของพลังที่เกิดขึ้นเฉพาะช่วงสมัยกับปัจจัยพื้นฐาน คือ ความนิยมพรรคของคนอเมริกัน พลังที่เกิดขึ้นเฉพาะช่วงสมัยมักจะได้แก่ ความสนใจในตัวผู้สมัคร ความเห็นต่อนโยบาย และปัญหาทางการเมือง

ภาพพจน์ที่มีต่อการปฏิบัติงานของพรรค สถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศ เป็นต้น ซึ่งผันแปรไปในแต่ละช่วงสมัยการเลือกตั้ง เมื่อประมวลรวมกันแล้ว ผู้ลงคะแนนเสียงจะชอบพรรคหนึ่งมากกว่าอีกพรรคหนึ่ง ทำให้แกว่งออกจากสภาวะสมดุล "ปกติ" ไป และเมื่อถึงการเลือกตั้งคราวต่อไปก็มักจะ "แกว่ง" กลับโดยนัยเดียวกัน เช่นนี้ เรือโยโย่ (Milton C. Cumming, 1966 อ้างถึงใน พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527 : 35) กรอบการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ในความเป็นจริงก็คือกรอบของทฤษฎีระบบนั่นเอง

หากถือว่า การศึกษาดังกล่าวเป็นการใช้ทฤษฎีระบบแล้ว ก็มีการศึกษาจำนวนอีกไม่น้อยที่อยู่ในการขอบข่ายของทฤษฎีนี้ การใช้ทฤษฎีดังกล่าวมุ่งที่ปัจจัยที่ทำให้เกิดดุลภาวะ (Equilibrium) ขึ้นในการเลือกตั้ง นั่นคือพิจารณาทั้งปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด (Deterministic Factors) และความสั่นไหวที่เกิดขึ้นจากปัจจัยที่มีผลกระทบระยะสั้นเฉพาะช่วงสมัย (Short-Term Forces) การใช้ทฤษฎีดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นตัวแบบเชิงการทำนาย (Predictive Model) (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527 : 35)

ประเภทการเลือกตั้งแบ่งเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ (กนิษฐ์ ประสานสุข, 2538 : 14-15)

ก. การเลือกตั้งโดยทางอ้อม (Indirect Election) ผู้เลือกตั้งไม่ได้เลือกตัวแทนโดยตรงแต่จะเลือกบุคคลหรือกลุ่มเพื่อให้คนที่ถูกเลือกไปทำการเลือกตั้งตัวแทนต่อไป เช่นระบบการเลือกตั้งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา (Electoral College)

ข. การเลือกตั้งโดยตรง (Direct Election) เป็นการให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนในการเลือกตั้งตัวแทนโดยตรง ตามหลักพื้นฐานของการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่ประชาชนจะสามารถแสดงเจตนารมณ์ของเขาในการเลือก คณะผู้บริหารประเทศ เหตุนี้ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันจึงจัดให้มีการเลือกตั้งโดยตรงเป็นส่วนใหญ่

2.2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง " พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งของอาจารย์และข้าราชการ ในมหาวิทยาลัย เชียงใหม่และสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ในการเลือกตั้งทั่วไป ปี 2538 " นี้ยังไม่มีผู้ใดหรือหน่วยงานไหนศึกษามาก่อน แต่การศึกษาวิจัย เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นั้น ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้มากพอสมควร ซึ่งผู้วิจัยพอจะสรุปได้คือ

พิชัย อยู่คง (2519) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมกาเลือกตั้งทางการเมืองของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลพบุรี" ผลการวิจัยพบว่าประชาชนโดยทั่วไปยังไม่มีควมตื่นตัวทางการเมือง โดยพบว่าประชาชนขาดความสนใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งในด้านสิทธิของตนและในด้านกาหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ในส่วนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งปรากฏว่า ประชาชนยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นมาในอดีต กล่าวคือประชาชนส่วนใหญ่ได้ออกเสียงเลือกตั้ง โดยนียมคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เหมือนกับการเลือกตั้งครั้งก่อน ๆ ดังนั้น การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคพลังใหม่ได้รับเลือกตั้งจึงเป็นเพราะมีคุณสมบัติตรงกับทักษะของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

การที่ประชาชนตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งโดยยึดมั่นตัวบุคคล ย่อมจะทำให้เกิดปัญหาความเป็นอิสระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สำคัญในตนเอง และไม่ผูกพันกับพรรคการเมือง และจะนำไปสู่ปัญหาความอ่อนแอในสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ในที่สุดการตัดสินใจในลักษณะเช่นนี้จึงไม่เป็นการสมเหตุสมผลตามระบอบประชาธิปไตย

กนก บินศิริวานิช (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมกาเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีกาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 8 กรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความสำนึกทางการเมืองค่อนข้างสูง และผู้ที่ไปลงคะแนนมีความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง (54.0 %) แต่อยู่ในระดับต่ำกว่าผู้ที่ไม่ไป ใช้สิทธิลงคะแนน (55.6 %) เพียงเล็กน้อย และใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ได้ลงคะแนน (54.5 %)

ผู้ที่ไปใช้สิทธิลงคะแนนมีความสนใจต่อการเลือกตั้งในระดับปานกลาง (54.9 %) แต่มีระดับสูงกว่าผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (49.4 %) ส่วนผู้ที่ไปแต่ไม่ได้ลงคะแนนมีความสนใจระดับใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (53.7 %)

ผู้ที่ไปใช้สิทธิลงคะแนน และผู้ที่ไปแต่ไม่ได้ลงคะแนนมีความสำนึกต่อการเลือกตั้งเฉลี่ยมากกว่าผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (75.0 : 75.7 : 54.7 %)

ในเรื่องปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้ง พบว่า เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ สัญชาติ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ ความเข้าใจในการเลือกตั้งคือ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ สัญชาติ ไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้ง อายุ การศึกษา อาชีพ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้งคือ อายุ การศึกษา อาชีพ ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความรู้ความเข้าใจ

ส่วนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อระดับความสำนึกในการเลือกตั้งพบว่า เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อาชีพ การใช้สิทธิ มีความสัมพันธ์กับระดับความสำนึกในการเลือกตั้ง คือ เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความ

สำนึกในการเลือกตั้ง

แต่พบว่าสัญชาติไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสำนึกในการเลือกตั้งคือสัญชาติไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความสำนึกในการเลือกตั้ง

การออกเสียงเลือกตั้งเป็นการเลือกโดยคำนึงถึงนโยบายพรรคเป็นส่วนใหญ่และเลือกโดยไม่ได้คำนึงว่าเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน

การไม่ไปใช้สิทธิเป็นเพราะไม่ทราบว่ามีทางเลือกคุณสมบัติในการใช้สิทธินั้น มีระดับปานกลาง (40 %) และสัญชาติมีความสัมพันธ์กับความนิยมพรรคหนึ่งพรรคใด คือ ทำให้มีความแตกต่างในความนิยมพรรคหนึ่งพรรคใด และพบว่าสัญชาติมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2524

สภาพการณ์ก่อนการเลือกตั้งมีส่วนต่อการไปใช้สิทธิ น้อยมาก แต่สาเหตุสำคัญของการไปใช้สิทธิ น้อย เนื่องจากมีธุระต้องไปประกอบอาชีพ ขี้เกียจและเพราะคิดว่าผู้แทนไม่มีประสิทธิภาพ นักการเมืองมุ่งแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเอง

สำหรับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งพบว่า เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

และพบว่าการศึกษา สัญชาติ มีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือปัจจัยในเรื่องการศึกษา สัญชาติ ทำให้เกิดความแตกต่างในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

และพบว่า สัญชาติมีความสัมพันธ์กับการเลือกพรรคหนึ่งพรรคใด คือสัญชาติทำให้เกิดความแตกต่างในการเลือกพรรคใดพรรคหนึ่ง

จिरายูท วังนะรัตน์ (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง " การไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งชมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2524 เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร " ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างดี ในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างทั่ว ๆ ไป แต่ประชาชนยังขาดความเข้าใจในสาระสำคัญของระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
2. ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกขาดความศรัทธา และ ไม่แน่ใจว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นการปกครองที่สามารถแก้ไขปัญหาของประเทศชาติได้ดีที่สุด
3. ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่สำคัญของประชาชน แต่มีความรู้สึกขาดความศรัทธาและไม่แน่ใจว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจะมีประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ

4. ประชาชนส่วนใหญ่มิมีทัศนคติไม่ดี และขาดความเชื่อถือศรัทธาในบทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
5. ระบบการบริหารงานการเลือกตั้งของเขตบางขุนเทียนยังมีสิ่งที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงบางประการ เช่น การประชาสัมพันธ์ การกำหนดหน่วยเลือกตั้ง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง และการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน
6. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างเพศชายกับเพศหญิงต่อความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
7. เพศไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง บทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
8. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างระดับอายุของประชาชนต่อความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
9. ระดับอายุของประชาชนไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง บทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
10. มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างระดับการศึกษาของประชาชนต่อความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
11. ระดับการศึกษาของประชาชนไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง บทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
12. ระดับรายได้ของประชาชนมีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
13. ระดับรายได้ของประชาชนไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง บทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
14. อาชีพของประชาชนมีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย คืออาชีพรับราชการ หรือรัฐวิสาหกิจจะมีความรู้ความเข้าใจสูงกว่าอาชีพอื่น
15. อาชีพของประชาชนไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง บทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย

ไพรัตน์ เคชาเสถียร (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การออกเสียงเลือกตั้งในอำเภอป่าต้ว : ศึกษากรณีการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในอัตราสูง" ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากถูกระดมมากกว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยความสำนึกของตนเอง ในรายละเอียดพบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยถูกระดมมากกว่าเพศชาย ผู้ที่มีอายุมากมีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิ โดยถูกระดมมากกว่า

ผู้ที่มีอายุน้อย กลุ่มอาชีพอื่น (เช่น ค้าขาย ธุรกิจ เกษตรกรรม ลูกจ้าง ฯลฯ) มีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิฯ โดยถูกระดมมากกว่าผู้ที่มีอาชีพรับราชการหรือเป็นพนักงานของรัฐวิสาหกิจ ผู้ที่มีการศึกษาน้อยไปใช้สิทธิฯ โดยถูกระดมมากกว่าผู้ที่มีอาชีพรับราชการหรือเป็นพนักงานของรัฐวิสาหกิจ ผู้ที่มีการศึกษาน้อยไปใช้สิทธิฯ โดยถูกระดมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง

อนึ่ง การวิจัยพบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. และหัวหน้าคณะไม่ใช้ผู้มีอิทธิพลสำคัญที่สุดในการระดมประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ผู้มีอิทธิพลสำคัญที่สุดในการระดมประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ผู้สมัครฯ และหัวหน้าคณะ "มีส่วน" ทำให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง วิธีการหาเสียงของผู้สมัครและหัวหน้าคณะที่ใช้มากที่สุดคือการขอร้องให้ส่งสาร และถัดมาคือการช่วยสร้างซ่อมแซมหรือให้เงินสร้างซ่อมแซมสิ่งสาธารณะภายในหมู่บ้าน

2. ความรู้ทางการเมืองของผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับความรู้ทางการเมืองโดยเฉลี่ยทั่วประเทศ

นอกจากนี้ การวิจัยยังพบว่า เพศชายมีความรู้ทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง ผู้มีอายุน้อยมีความรู้ทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก ผู้ที่อาศัยในเขตสุขาภิบาลมีความรู้ทางการเมืองมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชนบท และผู้ที่มีการศึกษาสูงมีความรู้ทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย

3. ราษฎรที่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีความรู้สึกที่ดีต่อการเมืองในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

นอกจากนี้ การวิจัยพบว่า เพศ อายุ และการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกที่ดีต่อการเมือง แต่ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตสุขาภิบาลมีความรู้สึกที่ดีต่อการเมืองมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตสุขาภิบาล ผู้ที่มีอาชีพค้าขายธุรกิจมีความรู้สึกที่ดีต่อการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอาชีพอื่น

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่มีอาชีพค้าขาย ธุรกิจและผู้มีอาชีพเกษตรกรรมมีความรู้สึกที่ดีต่อการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอาชีพรับราชการหรือพนักงานของรัฐวิสาหกิจ

4. อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร มีการบริหารงานเลือกตั้งที่เหมาะสม โดยได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออก

พรรคักดิ์ ผ่องแผ้ว (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง " พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง " ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง
 1. การกระจายของข่าวสารข้อมูลในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในช่วงสมัยที่มีการเลือกตั้งยังอยู่ในระดับต่ำ
 2. ความรู้ความสนใจทางการเมืองของผู้ลงคะแนนเสียงแตกต่างกันไปตามฐานะ

ทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน

3. ผู้ลงคะแนนเสียงส่วนมากมีทัศนคติที่ดีต่อนโยบายด้านต่าง ๆ ของรัฐบาล แต่ทัศนคติดังกล่าวไม่มีผลทำให้แบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกันมากนัก

4. ผู้ลงคะแนนเสียงมีทัศนคติที่ดีต่อการเลือกตั้ง แต่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทัศนคติในทางลบดังกล่าวไม่มีอิทธิพลต่อแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงมากนัก เนื่องด้วยคนส่วนมากไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเชิงพิธีการประชาธิปไตย ทัศนคติต่อการเลือกตั้งจะมีอิทธิพลต่อแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงมากกว่าอิทธิพลจากทัศนคติต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

5. ผู้ลงคะแนนเสียงที่มีความรู้ความสนใจทางการเมืองน้อยจะตัดสินใจลงคะแนนเสียงโดยไม่อิงกับทัศนคติที่มีต่อประเด็นนโยบายทางการเมือง ปัจจัยด้านการชักจูง การระดมและอามิสสินจ้าง จะมีอิทธิพลมากกว่าต่อการตัดสินใจเลือกลงคะแนนเสียงของคนกลุ่มนี้

2. ความรู้สึกทางการเมืองกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

1. บุคคลไปลงคะแนนเสียงด้วยการคำนึงว่าเป็นหน้าที่ของพลเมือง ยิ่งกว่าการไปเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง หรือด้วยความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความรู้สึกดังกล่าวไม่แตกต่างกันมากนักระหว่างผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน การไปลงคะแนนเสียงจึงมีลักษณะเป็นการ "ถูกระดม" ยิ่งกว่าการไปด้วย "ความสำนึกตนเอง"

2. ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำมักจะตัดสินใจเลือกในวันเลือกตั้ง ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงมักจะตัดสินใจไว้ก่อนวันเลือกตั้ง และไม่เปลี่ยนแปลงการตัดสินใจนั้นโดยง่าย

3. ผู้ลงคะแนนเสียงเกือบครึ่งใช้เกณฑ์ในการเลือกโดยคำนึงถึงตัวผู้สมัครส่วนที่เหลืออย่างละครึ่งคำนึงคละกัน ระหว่างผู้สมัครกับพรรคการเมือง

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงที่เห็นได้ชัดแจ้ง ได้แก่ แก่อาชีพ การศึกษา และรายได้ ส่วนที่อยู่อาศัยและเพศนั้นมีอิทธิพลที่ชัดแจ้งในบางกรณี

3. พลังเฉพาะช่วงสมัยกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

1. ความนิยมพรรค (Party Identification) ของผู้ลงคะแนนเสียง โดยทั่วไปอยู่ในระดับต่ำ ผู้ลงคะแนนเสียงประมาณ 1 ใน 5 ไม่รู้จักพรรคการเมืองหรือไม่รู้สึกชอบพรรคการเมืองใดเลย

2. ความนิยมพรรคการเมืองต่าง ๆ มีอัตราที่แตกต่างกันมาก และมีพรรคการเมืองเพียง 4-5 พรรคเท่านั้นที่เป็นที่นิยมในท้องถิ่น

3. มีพรรคการเมืองบางพรรค มีชื่อเสียงและเป็นที่นิยมเพราะความสามารถของหัวหน้าพรรค โดยที่หัวหน้าพรรคเป็นที่นิยมกว่าพรรคเสียอีก โดยเฉพาะพรรคที่กำลังเป็นที่นิยมสูงใน

ปัจจุบัน ปัญหาที่พรรคการเมืองไทยจะเผชิญต่อไปก็คือ ความมั่นคงหลังจากการเปลี่ยนตัวหัวหน้าพรรคคนแรก

4. โดยทั่วไปแล้วความนิยมพรรคของผู้ไปลงคะแนนเสียงผันแปรไปตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน แต่ความแตกต่างกันดังกล่าวขึ้นอยู่กับอัตราที่แตกต่างกันน้อยมาก

5. ผู้ลงคะแนนเสียงประมาณหนึ่งในสี่ เลือกผู้สมัครโดยคำนึงถึงความนิยมพรรคเป็นเกณฑ์สำคัญ ส่วนอีกสามในสี่นั้นเป็นอิทธิพลร่วมของคุณสมบัติเฉพาะตัวในด้านต่าง ๆ ของผู้สมัคร เช่น การเป็นคนท้องถิ่น ศักยภาพที่จะช่วยเหลือท้องถิ่นได้มีความรู้ความสามารถแจกจ่ายของเงินทองและหาเสียงเป็นที่ประทับใจ เป็นต้น

6. ผู้นำท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมต่ำ จากมากไปหาน้อย ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง และครู ตามลำดับ

รังสิต วงศ์ทองดี (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2523 " ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มของพฤติกรรมในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 4 ประการคือ

1. เพศหญิง มีแนวโน้มไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากกว่าเพศชาย
2. ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในช่วงอายุปานกลาง (40-50 ปี) มีแนวโน้มไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ
3. ผู้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีแนวโน้มไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับอื่น ๆ
4. ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีแนวโน้มไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ

ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีความแตกต่างจากข้อสรุปที่ได้มีการศึกษาวิจัยไว้เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของคนไทย คือพบว่าผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งถือกันว่าเป็นพวกที่มีระดับการศึกษาต่ำ อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ และอาศัยอยู่ในส่วนที่เป็นชนบท ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากกว่าคนที่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงและอาศัยอยู่ในเขตเมือง และ เพศหญิงมีแนวโน้มไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากกว่าเพศชาย

นอกจากนี้ยังพบว่าคนไทยที่มีสิทธิออกเสียงมีแนวโน้มของการมีทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น มิใช่เป็นแบบเผด็จการและอนุรักษ์นิยมด้านหนึ่ง และอิสระเสรีในอีกด้านหนึ่ง เช่น เดิมทั้งยังมีความรู้และความเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตยพอสมควร และยังมีความสนใจและ

ติดตามข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น แต่มีเป้าหมาย ไม่ศรัทธาและไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับ เนื่องจากระบบการเลือกตั้งของไทยเป็นไปในลักษณะของการถูกชักจูงหรือระดมมากกว่าการตระหนักในความสำคัญของการเลือกตั้ง การเลือกตั้งแต่ละครั้งจึงไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อระบบการเมืองการปกครอง รัฐบาลที่เข้ามาบริหารแต่ละชุดมิได้ให้ความสำคัญกับการสร้างสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย แต่เข้ามาเพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับตัวเองในการผูกขาดอำนาจ รัฐบาลจึงมิได้อยู่ในฐานะที่จะเป็น Agent ในการทำให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับประชาชน ภาระในการทำให้การเรียนรู้ทางการเมืองจึงควรเป็นของบรรดาปัญญาชน ซึ่งในปัจจุบันเมื่ออยู่ในทุกวงการโดยเฉพาะปัญญาชนที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่แล้ว เช่น ครู อาจารย์ สื่อมวลชน ฯลฯ

กิตติพงษ์ เตชะพันธ์ (2534) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2533 : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สิทธิ" ซึ่งจากการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิ (ไปหรือไม่ไป) เลือกตั้งของประชาชนได้แก่
 - 1.1. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการ ได้แก่ อายุ จากการศึกษาพบว่าผู้ที่มีอายุในระดับปานกลาง มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่อยู่ในกลุ่มอายุอื่น , ด้านอาชีพพบว่าผู้ที่ประกอบอาชีพข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ (รวมเกษียณ) มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ส่วนเพศ และระดับการศึกษา พบว่าจะไม่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งในครั้งนี้
 - 1.2. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีความรู้สึกว่าตนเองมีประสิทธิภาพในการเมือง มีความรู้สึกว่ามีหน้าที่ของพลเมือง มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเทศบาล มีความรู้สึกว่าได้รับประโยชน์จากการเลือกตั้ง ผู้มีความรู้สึกในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้สึกในด้านดังกล่าวเลย ในขณะที่เดียวกันผู้ที่มีความผูกพันกับกลุ่มการเมือง (อันได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง การได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มการเมือง) ก็มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความผูกพันในเรื่องดังกล่าวเลย
 - 1.3. ความนิยมกลุ่มการเมือง จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีความนิยมในกลุ่มการเมืองมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความนิยมในกลุ่มการเมืองใดเลย
 - 1.4. ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีแนวโน้มที่จะพิจารณาถึงชื่อเสียงของกลุ่มการเมืองที่ผู้สมัครสังกัด นโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครประกอบกันมากกว่าการพิจารณาถึงประเด็นอื่น ๆ
 - 1.5. พฤติกรรมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จากการศึกษาพบว่าผู้ที่มีความสนใจทางการเมือง (อันได้แก่ เคยไปฟังการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เคยพูดคุย

ถึงเรื่องการเลือกตั้งกับบุคคลอื่น) มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความสนใจในเรื่องดังกล่าวเลย นอกจากนี้ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการเมืองในระดับที่ดีมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวในระดับปานกลางและต่ำ

1.6. ปัจจัยทางการเงิน จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่ทราบว่าการแจกเงินซื้อเสียง มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยกว่าผู้ที่ไม่ทราบว่าการแจกเงินซื้อเสียง ส่วนการได้รับเงินที่แจกกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน

2. พื้นฐานความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำ

2.3. สมมุติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานหลักไว้ คือ พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งของอาจารย์และข้าราชการในมหาวิทยาลัยมีสัมพันธ์กับปัจจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านจิตวิทยา ปัจจัยด้านการเมืองของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง

สมมุติฐานข้างต้นแยกเป็นตัวแปรต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

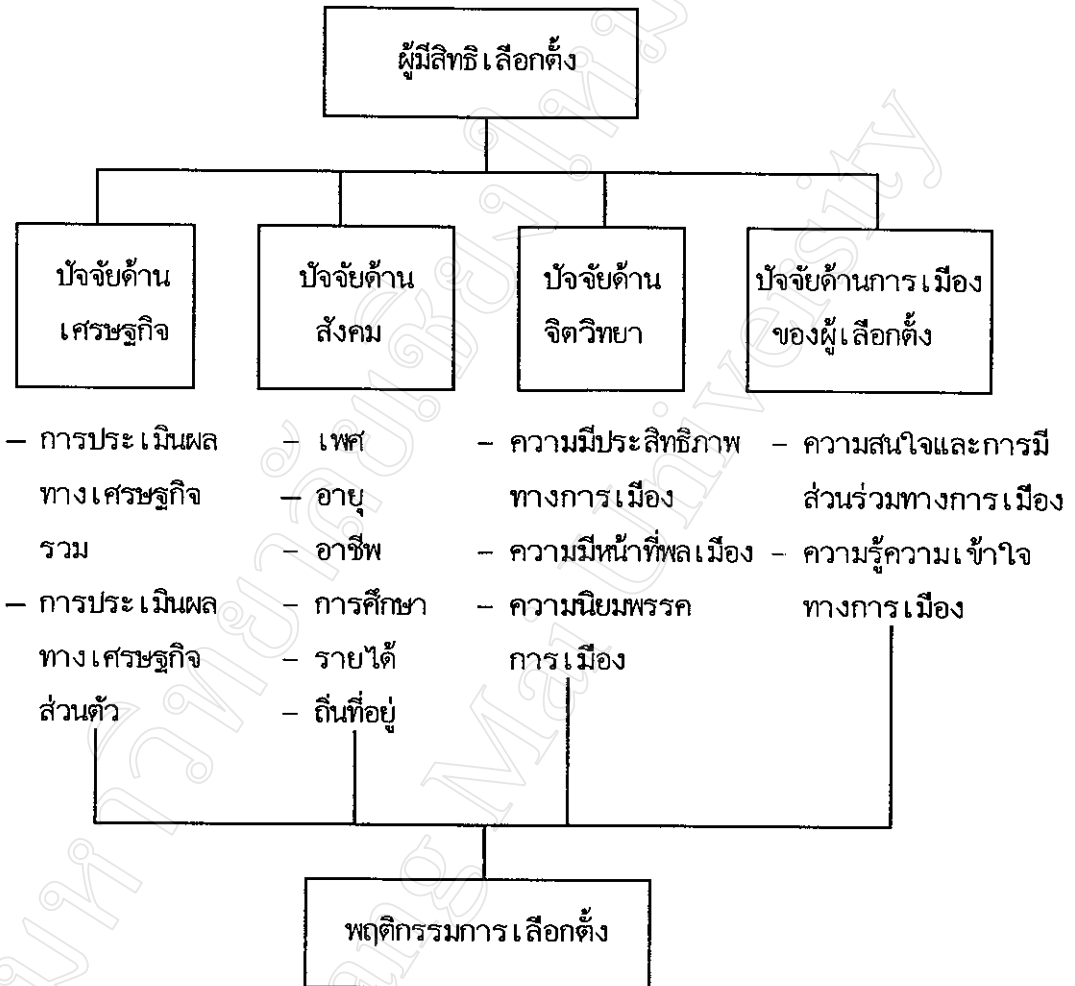
- 1.1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง
- 1.2. ปัจจัยด้านสังคมของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง
- 1.3. ปัจจัยด้านจิตวิทยาของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง
- 1.4. ปัจจัยด้านการเมืองของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง

2) ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

2.1. พฤติกรรมในการออกเสียงเลือกตั้งของอาจารย์และข้าราชการในมหาวิทยาลัย

จากกรอบแนวคิดทฤษฎี ทั้ง 4 ทฤษฎี สมมุติฐาน และตัวแปร ตามที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาสร้างเป็นแบบแผนภูมิแสดงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งของอาจารย์และข้าราชการในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง

2.4. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง หมายถึง การไปหรือไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การประเมินผลทางเศรษฐกิจรวม และการประเมินผลทางเศรษฐกิจส่วนตัว
3. ปัจจัยด้านสังคม หมายถึง เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ และถิ่นที่อยู่
 - 3.1. กลุ่มอายุแบ่งเป็น 3 ช่วงอายุคือ
 - ช่วงอายุ 18 – 35 ปี
 - ช่วงอายุ 36 – 42 ปี
 - ช่วงอายุ 43 – 60 ปี
 - 3.2. อาชีพ หมายถึงอาชีพรับราชการในตำแหน่งอาจารย์ และข้าราชการทั่วไป
 - 3.3. การศึกษาระดับปานกลาง หมายถึง การศึกษาระดับต่ำกว่าอนุปริญญาการศึกษา ระดับอนุปริญญาและปริญญาตรี
 - การศึกษาระดับสูง หมายถึง การศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก
 - 3.4. รายได้
 - กลุ่มที่ 1 หมายถึง รายได้ประมาณ 4,000 – 8,400 บาท
 - กลุ่มที่ 2 หมายถึง รายได้ประมาณ 8,410 – 11,900 บาท
 - กลุ่มที่ 3 หมายถึง รายได้ประมาณ 12,000 – 15,600 บาท
 - กลุ่มที่ 4 หมายถึง รายได้ประมาณ 16,000 บาทขึ้นไป
 - 3.5. ถิ่นที่อยู่ หมายถึง อำเภอเมือง อำเภอสนทราย และอำเภออื่น ๆ
 - เขตการปกครอง หมายถึง - เขตเทศบาล/เขตสุขาภิบาล
 - นอกเขตสุขาภิบาลและเขตอื่น ๆ
4. ปัจจัยด้านจิตวิทยา หมายถึง ความมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความมีหน้าที่พลเมือง ความนิยมพรรคการเมือง
 - 4.1. ความมีประสิทธิภาพทางการเมือง หมายถึง ความเชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ว่าตัวเขาสามารถจะสร้างผลกระทบ (อิทธิพล) ต่อรัฐบาล
 - 4.2. ความมีหน้าที่พลเมือง หมายถึง ความรู้สึกว่าการไปออกเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งหน้าที่พลเมืองดี
 - 4.3. ความนิยมพรรคการเมือง หมายถึง การยึดมั่นหรือศรัทธาต่อพรรคการเมือง การเลือกพรรคการเมืองในการเลือกตั้งที่ผ่านมา
5. ปัจจัยด้านการเมืองของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง

5.1. ความสนใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การพูดคุยความคิดเห็นทางการเมือง การไปฟังการรณรงค์หาเสียง

5.2. ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง หมายถึง ความสามารถในการตอบคำถามในประเด็นต่าง ๆ

6. อาจารย์ หมายถึง ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย สาย ก ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ซึ่งทำหน้าที่สอน ทำการวิจัยและให้บริการทางวิชาการ

7. ข้าราชการ หมายถึง ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย สาย ข ค ซึ่งเป็นข้าราชการทั่วไป ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ซึ่งทำหน้าที่ช่วยวิชาการ, บริหารและธุรการ

8. สถาบันแม่โจ้ หมายถึง สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้